

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De asperitate. Capvt XXX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

R. N.

Gravitas Aristides περιειρηνητος eandem dieis eribus
quibus con- consistere rebus γνομυ, χήματι, επαγγελια. hoc est
lat. sensibus magnificis, figuris appositis, dictione le-
vissima.

De asperitate.

CAPVT XXX.

Asperitas **T**ριχθους Asperitas in sententijs spectatur,
quid? & verbis. Sententiae asperae sunt, quae mag-
Hermog. de narum personarum habent reprehensionē cum
id. 1.1. licentia & ελευθεροσομια. αϊ την μειζονων προ-
Demost. h. σάπων οβριμωσιν εχουσαι απο λεως τ' ελατ-
περι τ' οντων προσάτων α' παραχαλυπτοι, inquit Her-
Asperitas mogenes. Tale est illud Demosthenis. Είπερ
Demost. τ' ον εχέφολον εν τ' εις κροτάφοις αλλά μη εν
ταϊς π' ηρνας καταπεπατημένον φορεσει.
Idem 4. Si modò cerebrum intra capitis septa, non
Philipp. in calcibus pedum occultatum, & quasi or-
prieffum haberetis. Et Αλλά Μαυδραγοραν πε-
παιδισιν ητοι φάρμακον άλλο ται' τον εοικα-
μεν ανθρώποις. Similes videmur ijs, qui Man-
dragoram, aut aliquod huiusmodi poculū ex-
hauserunt. Hæc paulo duriora, nec omnibus
Asperitatis oratoribus, maximè verò adolescentibus imi-
considerata ratio esse debet. tandanda. Hæc in ore grauium personarum erunt
Non conne- fulmina: quæ si ab alijs nulla auctoritate præ-
nit adol. s. ditis dicantur, erunt è pelui fulgura, & inge-
sentibus. nia potius efferaunt, aut etiam si res tulerit,
Nobilium risum excitebunt, quam immoderatis affecti-
genus irri- bus medeantur. Tenaces sunt omnes sui iuris,
tabie. ac honoris, nec æquis auribus patiuntur se cõ-
tēni: maximè verò, qui sibi oñ dignitatem cupi-
unt honorem haberi, teneras naçti sunt auricu-
las, quas facillè est irritare, placare difficile. At-
que in eo artificiosior est Demosthene M. Tullius, qui in reprehensione grauium perso-
narum, aculeatam orationem, magna statim prudentia mitigat. Hæc aspera sunt contra ignauiam grauiissimi senatus dicta. (An me cen-
Asperitas Ciceronis seditis P. C. quod vos inuiti sequuti estis decre-
prudens. turum fuisse, vt Parentalia cum supplicationi-
Cicero. 1. bus miscerentur? vt inexpiables religiones in
Philipp. repub. inducerentur? vt decernerentur sup-
plicationes mortuo? deinde, Ego verò eam
sententiam dixissem, P. C. vt me aduersus
Populum Rom. si quis accidisset grauior reip.
casus, si bellum, si morbus, si fames, facillè pos-
sem defendere, quæ parim iam sunt, partim
iuncto ne impendant.) Verum grauiæ, & as-

pera statim leniuntur. (Sed hoc ignoscant Dii
immortales velim, & Populo Ro. qui id non
probat, & huic ordini, qui decreuit inuitus)
Quid hæc oratione excelsius? quid ad castigand-
um mitius? est ita tamen suauius, vt sit fortis,
& salubris. Adde aliud genus asperitatis. (Quod
si iam, (quod Dii omen auertant) fatum extre-
mum reipub. venit: quod gladiatores nobiles
faciunt, vt honestè decumbant, faciamus nos
principes orbis terrarum, gentiumq; omnium,
vt cum dignitate potius cadamus, quam cum
ignominia seruiamus.) Vides vt asperitas, hic
honestissimo titulo mitigatur. Longè illa ma-
gis persuadent, quam quæ habet Demosthenis
grauitas, Mandragoram bibifstis, aut cerebrum
in calcibus haberetis.

Asperitatem istam comitantur, vt notat Her-
mogenes χήματα προσωπτικè figura imperatiuæ,
& interrogatiuæ: vt, facite, auferte, tegite, &
Είτα Ολυνθιοίσι ασι τ' ο μέλλον προρεών, υμεις
κ' οντες Αθηναίοι ταυτ' ο τ' ο ουχι φυλαξέσθε.
Olynthij igitur possunt in futurum prospicere,
vos autem cum sitis Athenienses non potestis
hæc cauere?

Ex eo gaudet hæc virtus incisus, quæ rotat,
cum magna celeritate. Ουκ εμβρομέθα ουκ ε-
ξιδου, ουκ επι τ' ην εκίνου πλεουόμεθα. Non
classeni conscendemus? non exhibimus? non in
illius regnum nauigabimus? Verba quoque
debent esse grandia, & aspera, sine vlla expoli-
tionis affectatione. Nihil enim tam à ratione a-
licnum, quam in istis incensis obiurgationi-
bus lenocinantis facundia quæretre delicias. I-
taque Thucidides de industria, vt notat De-
metrius Phalceus, affectat asperitatem, & tam
plerumque durus est, vt videatur quasi tor-
rens ad scopulos allidi.

Hæc virtus magnorum est authorum, non
cuius semper imitanda, maximè verò iu-
uenibus, à quorum ætate videretur aliena. Quan-
quam alia in sacris concionibus apud populum
ratio, apud quem verba etiam grauior, & honestè
dicta, plerunq; tantum possunt, ac si corio
elephanti aciculam impingas, arguendum, in-
crepandum, vt Dei spiritus suggererit, cum
omni tamen patientia, & prudentia, cuius sale,
nisi verba, & actiones condita fuerint, parum
certè proficiunt. Præpotens ille Deus, qui a-
pud sanctum Iob facit ventis pondus, armat
oratores, & linguas concionatorum, maximè
eorum, quos huic muneri destinauit, & quibus
per Esaiã dixit, in gutturo tu. sicut uia, quasi a-
quis

Philipp. 5.

Asperitatis figura, & adiuncta.

Figura imperatoria.

Incisa propria asperitatis. Demost. Phil. pp. 3.

Asperitas concionum quæ?

Esai. 3.

quila super domum Domini . Clament illi nec
cessent, non egent multum rhetorum præcep-
tis, qui satis vñctione spiritus edocentur,

De vehementia.

CAPVT XXXI.

Vehemen-
tia quid?

ASperitati, vt plurimum affinis est vehe-
mentia, quæ ab Hermogene *σφοδρότης* ap-
pellatur, differtque ab asperitate, quod illa etiã
in amicos, hæc in aduersarios, & hostes tor-
queatur: illa mitius agat, & lenius, hæc om-
niò duriter, & asperè, sine vlla dissimulatio-
ne verborum. Itaque tota est in inuecti-
uis posita, in quibus plurimum grauitatis ef-
se solet, & in hoc genere natura ipsa ad sui
defensionem arma suggerente triumphant sũ-
mi oratores, qui nusquam melius dicunt,
quam cum maledicunt. Singularis est in in-
uendo Demosthenes, sed nec minor Cice-
ro, quanquam ille validius amentatum linguæ
telum intorquerè videtur, hic *ἰσχυρὸν* laxior,
vt solet, & amplior. Demosthenes contra A-
ristogitonem ita inuicitur. *Οὐτὸ οὖν αὐτοῦ*
ἐξαίτησται ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμὸς ἐν οἰκίσῳ
τ' ἂν τις μᾶλλον ἰδὼν ἢ προσεπέειν βέλαιο.

Vehemen-
tia exempla
ex Cicero
& Demo-
sthenes, &c.
Demosth.
contra A-
rist.

Hic igitur illum sua intercessione periculo
eripere poterit: veneticus homo, pestis rei-
publicæ, quem abominetur potius aliquis si-
mul, atque aspexerit, quam vt velit appellare.
At Cicero in Vatinius. Appellaris nẽ nomi-
natim pestem illius anni, furiam patriæ,
tempellatam reipub. Clodium. Hæc strictius.
At quàm magnificè in simili ratione supra De-
mosthenem amplificat contra eum, qui se pro
alio intercessurum dixerat, cum ipse esset fa-
mosissimus, satis fuit Demostheni dixisse.

Cicero in
Vatini.

Ἐμῆτετα, ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμὸς. In simili,
inquam, genere Cicero, cum dixisset Clodius
se domum Ciceronis religiosam fecisse, ille
retorquens longè ornatius, & diffusius. Tu meã
domum religiosam facere potuisti: Ecqua me-
rei qua inuaseras, qua manu? qua disturbaras,
qua voce: qua incendi iusseras, qua lege? quam
ne illa quidem impunitate tua scripseras, quo
puluinari? quod stupraras, quo simulachro?
quod ereptum ex meretricis sepulchro in
Imperatoris monumento collocaras. Longè
hæc grauiora, quam si dixisset breuiter, vt

Cicero de A-
rist. resp.

Demosthenes. Domum meam purgabit
ὁ φαρμακὸς, ὁ λοιμὸς. Deinde illud *ἐν οἰκί-
στῳ*, quem detestabantur omnes (vult homi-
nem maximè contemptum oculis subijcere.
Quanto magnificentius dixit Cicero, abiectũ,
edemptum, despectum à cæteris, à te ipso de-
speratum, & relictum, circumspèctantem
omnia quicquid increpauisset pertimescentem,
dissidentem tuis rebus; sine voce, sine liberta-
te, sine autoritate. In oratione pro corona
grauius Aschinem perstringit his verbis.

Ἐπειτα ὁ κατάρατε καὶ γραμματικοφύων.
O homo execranda, & incurue scriba. Et,
ἀλλὰ μὴ σπερμολόγῃ, περιτεμματα ἀγορᾶς,
ὄλεθρες γραμματεῶς, & non potius author
mendaciorum, forensis tabula, pestilens scriba
(quæ Græci tanti faciunt) quàm luculentius
Cicero Pisonem, Clodium, & M. Antonium
exagitat! *Συρος νεσcio quis de grege nouissiorum.*
Non enim nos iste color seruilis, non pilosã gena, nõ
dentes putridi deceperunt, &c. innumera.

Patres Ecclesiæ, tum Græcicum Latini, tum
hunc stylam aculeatum, plerumque in impro-
bos, & flagitiosos distringunt summa libertate,
in quibus est animaduertere magnam vim e-
loquentiæ. Lubet ex multis hæc grauitatis e-
xempla apponere. Audi qua oratione Con-
stantium Augustum insectetur Hilarius. Pro-
clamo tibi, Constanti, quod Neroni loquutu-
rus fuissẽ, quod ex me Decius, & Maximianus
audirent. Contra D. u pugnans, contra Ecclesiã
sæuis, sanctos persequeris, prædicatores Chri-
sti odis, religionẽ tollis, tyrannus non iam di-
uinorum, sed humanarum, Christianũ te mē-
tiris, Christi nouus hostis es, Antichristum
præuenis, & arcanorum mysteria eius operaris.
Condis fidem contra viuens: doctor profano-
rum es, indoctus piorum: Episcopus tuis do-
nas, bonos malis demutas: Sacerdotes custodię
mandas, exercitus tuos ad terrorem Ecclesiæ
disponis.

Omnia sœuissima, sine inuidia gloriosaurã
mortium peragis, nouo, inuaditoque ingenij
triumpho, de diabolo vincis, & sine martyrio
prosequeris. Plus crudelitati vestra Nero, De-
ci, Maximiane debemus, diabolum enim per
vos vicimus. At tu omnium crudelitatum cru-
delissime, damno maiore in nos, & venia maio-
re defauis. Subrepis nomine blandientis, oc-
cidis spēcie religionis, impietatem pera is.
Christi fidẽ, Christi mendax prædicator extin-
guis. Nõ relinquis saltẽ miscus excusationes,

Demosth.
pro corona.

patres in
Ecclesiã
vehemen-
tes.

Hilarius
contra Co-
stantium
Augustinum
vehementi-
ter.

Constanti-
us impietas
exagitationes.

